

STORTINGET

Innst. 368 S

(2024–2025)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:114 S (2024–2025)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Himanshu Gulati og Erlend Wiborg om æreskultur og æreskriminalitet

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en endring i straffeloven som sidestiller arrangerte ekteskap med tvangsekteskap.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i straffeloven § 196 fjerde ledd, slik at bestemmelsen ikke bare omfatter barnets forelder, steffor-elder, fosterforelder eller en annen som har daglig omsorg for barnet, men også omfatter tanter, onkler, besteforeldre, søsken og andre familiemedlemmer.
- Stortinget ber regjeringen sørge for at det innføres en integreringskontrakt for ikke-vestlige innvandrere. En slik kontrakt skal inneholde tydelige krav om at man aksepterer norske lover, regler og verdier, for eksempel knyttet til likestilling, barneoppdragelse, demokrati, rettsstatens prinsipper, ytringsfrihet og religionsfrihet, og at flyktningen deltar i språkopplæring og kommer seg ut i arbeid. Ved brudd på integreringskontrakten skal dette føre til reaksjoner, som f.eks. tap av oppholdstillatelse, økonomiske sanksjoner mv.

- Stortinget ber regjeringen sørge for og eventuelt fremme forslag som sikrer at politiet har nødvendige midler og lovhjemler til å prioritere og håndtere saker om negativ sosial kontroll og æreskriminalitet.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at det opprettes minoritetsrådgiving også for barnehager og barneskoler.
- Stortinget ber regjeringen sikre at det føres tilsyn med koranskoler og andre religiøse fritidsaktiviteter for barn og unge etter skoletid, slik at disse ikke motvirker god integrering.
- Stortinget ber regjeringen sørge for at foreldre som sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal kunne straffeforfølges og fratas omsorgsretten for egne barn.
- Stortinget ber regjeringen sørge for at i tilfeller der foreldre med midlertidig oppholdstillatelse sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal oppholdstillatelsen til foreldrene kunne trekkes tilbake.
- Stortinget ber regjeringen sørge for at i tilfeller der foreldre med permanent oppholdstillatelse sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal opptjeningsperioden for å oppnå statsborgerskap kunne nullstilles.
- Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at foreldre som sender barn på lengre utenlandsopphold som hemmer integreringen, skal kunne fratas barnetrygden, og at ytelser skal tilbakebetales fra den dagen barna forlot Norge.

11. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at personer som medvirker til grov negativ sosial kontroll, som f.eks. tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og som har midlertidig oppholdstillatelse, som fast hovedregel skal miste oppholdstillatelsen.
12. Stortinget ber regjeringen kartlegge tilfeller der barnevernet har bidratt når foreldre har ønsket å sende barn ut av landet. Stortinget ber også regjeringen om å sette en umiddelbar stopp for praksisen med at barnevernet kan bidra til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.
13. Stortinget ber regjeringen sikre at det føres tilsyn med at barnevernet ikke bidrar til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.
14. Stortinget ber regjeringen sikre at taushetsplikt i barnevernet og andre offentlige virksomheter ikke er til hinder for å avverge at barn sendes til utlandet mot sin vilje.
15. Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles følgende krav ved familiegjennforening av ektefelle: Hver av brudefolkene skal hver for seg erklære på ære og samvittighet at ekteskapet er inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like rett til skilsmisse.
16. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan retten til familiegjennforening eventuelt kan og bør begrenses i de tilfeller der den utenlandske personen man søker om familiegjennforening for, kan knyttes til grov kriminell virksomhet.
17. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om at æreskriminalitet skal regnes som straffeskjerpende, eventuelt innebære en høyere strafferamme eller egne tiltak slik som tap av oppholdstillatelse eller statsborgerskap.
18. Stortinget ber regjeringen sørge for tydelige retningslinjer for hvordan skolene skal følge opp elever som er fraværende fra skolen uten gyldig grunn, og hvor det er mistanke om at foreldrene har tatt med barnet til hjemlandet for plassering på skole eller utsetter barnet for andre typer av negativ sosial kontroll.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna har uttalt seg om forslaget i brev av 25. mars 2025. Brevet følger som vedlegg til innstillingen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Ragnhild Male Hartviksen, Odd Harald Hovland og Marte Eide Klovning, fra Høyre, Ingunn Foss og Guro Angell Gimse, fra Senterpartiet, Sandra Borch og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, Tor André Johnsen og lederen Helge André Njåstad, fra Sosialistisk Venstreparti, Torgeir Knag Fylkesnes, og fra Venstre, Ingvild Wettrhus Thorsvik, viser til at arbeidet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold er ett av våre tids store frihetskamper. Æreskultur er særlig utbredt i storfamiliebaserte kulturer, som er kollektivistisk orienterte. Representantforslaget viser blant annet til arbeidet til Kompetanseteamet mot tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og negativ sosial kontroll, som kan dokumentere at antall saker de håndterer, har økt over tid.

Komiteen understreker at det betyr at problemene knyttet til dette feltet på ingen måte er i tilbakegang, men at det er nødvendig med ytterligere tiltak.

Komiteen påpeker at den æresrelaterte volden skiller seg fra annen vold i nære relasjoner, ved at det ofte er flere medvirkere involvert i en utvidet storfamilie eller i et miljø, som kan ha ulike roller i å bidra med kontroll eller sanksjoner mot den som er utsatt. Det er derfor behov for flere, og til dels andre, tiltak for å bekjempe denne volden, utover de generelle tiltakene mot vold i nære relasjoner.

Komiteen kjenner til at regjeringen Støre arbeider med en ny Handlingsplan mot negativ sosial kontroll.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Senterpartiet, viser til forslaget fra Fremskrittspartiet om en innstramming og tettere oppfølging i saker som handler om æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. Flertallet er enig i at dette har blitt et stort samfunnsproblem som fratar barn og ungdom muligheten til å leve frie liv, og det er behov for å stramme grepet for å beskytte særlig jenter som utsettes for grov vold og frihetsberøvelse. Flertallet viser samtidig til at det er en krevende balansegang å samtidig skulle ivareta den enkeltes mulighet til å utøve sin kultur, og at det også er krevende å beskrive og forklare hva norsk kultur er på en enhetlig måte. Dette er problemstillinger det er viktig å ha i mente ved behandling av forslagene.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet imøteser regjeringens arbeid med en handlingsplan, og legger til grunn at den vil ivareta de behov som representantforslaget også bygger på.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre viser til at det i mars kom nye tall fra Bufdir som viser at 2024 var et rekordår for saker om tvangsekteskap, æresrelatert vold og negativ sosial kontroll. I 2024 har Kompetanseteamet gitt råd og veiledning, eller bistått på andre måter, i 1 402 enkeltsaker. Det er det høyeste antall saker noensinne, og en økning på 23 pst. fra 2023 til 2024. Det er trusler og vold, ufrivillig opphold i utlandet og negativ sosial kontroll som er hovedbekymringen i majoriteten av sakene.

Dette viser etter disse medlemmers syn at det finnes barn og unge i norske skoler som ikke er frie, og som lever et kontrollert, strengt og lukket liv.

Disse medlemmer viser til at mangfoldsrådgivere jobber for å hjelpe elever i vanskelige situasjoner og for at unge mennesker skal ha mulighet til å bestemme over egne liv. IMDi har mangfoldsrådgivere som er utplassert på videregående skoler og ungdomsskoler i alle landets fylker, og ved enkelte voksenopplæringskontor. I 2024 var det 65 mangfoldsrådgivere i Norge.

Komiteens medlemmer fra Høyre slutter seg til forslagene nr. 4, 6, 7, 14, 16, 17 og 18, og ønsker samtidig å fremme et eget forslag om mangfoldsrådgivere.

Disse medlemmer mener det er viktig å øke antallet mangfoldsrådgivere, men tenker at det er viktigere å øke antallet totalt på VGS og ungdomsskoler før man retter seg mot de yngre elevene, og tar derfor til orde for en opptrappingsplan.

Disse medlemmer viser til at forslaget tidligere er foreslått i Innst. 90 S (2023–2024), men ikke behandlet i denne sesjonen.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at regjeringen de siste årene kun har styrket mangfoldsrådgiverordningen med ti nye stillinger. Dette medlem viser videre til at Venstre i Dokument nr. 15:2007 (2024–2025) har utfordret arbeids- og inkluderingsministeren på om hun vil øke antallet mangfoldsrådgivere i ungdoms- og videregående skoler, og om hun vil sørge for at også elever i barneskolen får tilgang på mangfoldsrådgivere.

Dette medlem viser til at mange av utfordringene mangfoldsrådgivere jobber med å forebygge og løse, oppstår lenge før elevene begynner på ungdomsskolen eller på videregående skole. Etter dette medlems syn er det svært viktig at mangfoldsrådgivere kan møte elevene tidligere og allerede på barneskolen, slik at man kan gi flere barn et bedre utgangspunkt for å leve gode og frie liv.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Venstre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for en opptrapping av antall mangfoldsrådgivere.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at æreskriminalitet og negativ sosial kontroll er et samfunnsproblem som det er viktig at samfunnet møter med nulltoleranse.

Disse medlemmer viser videre til den utførlige begrunnelsen for de fremsatte forslagene, som fremgår av representantforslagets bakgrunnstekst.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for og eventuelt fremme forslag som sikrer at politiet har nødvendige midler og lovhjemler til å prioritere og håndtere saker om negativ sosial kontroll og æreskriminalitet.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at det føres tilsyn med koranskoler og andre religiøse fritidsaktiviteter for barn og unge etter skoletid, slik at disse ikke motvirker god integrering.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at foreldre som sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal kunne straffeforfølges og fratas omsorgsretten for egne barn.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at taushetsplikt i barnevernet og andre offentlige virksomheter ikke er til hinder for å avverge at barn sendes til utlandet mot sin vilje.»

«Stortinget ber regjeringen utrede hvordan retten til familiegjenforening eventuelt kan og bør begrenses i de tilfeller der den utenlandske personen man søker om familiegjenforening for, kan knyttes til grov kriminell virksomhet.»

«Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om at æreskriminalitet skal regnes som straffeskjerpende, eventuelt innebære en høyere strafferamme eller egne tiltak slik som tap av oppholdstillatelse eller statsborgerskap.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for tydelige retningslinjer for hvordan skolene skal følge opp elever som er fraværende fra skolen uten gyldig grunn, og hvor det er mistanke om at foreldrene har tatt med barnet til hjemlandet for plassering på skole eller utsetter barnet for andre typer av negativ sosial kontroll.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en endring i straffeloven som sidestiller arrangerte ekteskap med tvangsekteskap.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i straffeloven § 196 fjerde ledd, slik at bestemmelsen ikke bare omfatter barnets forelder, steforelder, fosterforelder eller en annen som har daglig omsorg for barnet, men også omfatter tanter, onkler, besteforeldre, søsken og andre familiemedlemmer.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det innføres en integreringskontrakt for ikke-vestlige innvandrere. En slik kontrakt skal inneholde tydelige krav om at man aksepterer norske lover, regler og verdier, for eksempel knyttet til likestilling, barneoppdragelse, demokrati, rettsstatens prinsipper, ytringsfrihet og religionsfrihet, og at flyktningen deltar i språkopplæring og kommer seg ut i arbeid. Ved brudd på integreringskontrakten skal dette føre til reaksjoner, som f.eks. tap av oppholdstillatelse, økonomiske sanksjoner mv.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at det opprettes minoritetsrådgeving også for barnehager og barneskoler.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at i tilfeller der foreldre med midlertidig oppholdstillatelse sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal oppholdstillatelsen til foreldrene kunne trekkes tilbake.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at i tilfeller der foreldre med permanent oppholdstillatelse sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal opptjeningstiden for å oppnå statsborgerskap kunne nullstilles.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at foreldre som sender barn på lengre utenlandsopphold som hemmer integreringen, skal kunne fratas barne-trygden, og at ytelser skal tilbakebetales fra den dagen barna forlot Norge.»

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at personer som medvirker til grov negativ sosial kontroll, som f.eks. tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og som har midlertidig oppholdstillatelse, som fast hovedregel skal miste oppholdstillatelsen.»

«Stortinget ber regjeringen kartlegge tilfeller der barnevernet har bidratt når foreldre har ønsket å sende barn ut av landet. Stortinget ber også regjeringen om å sette en umiddelbar stopp for praksisen med at barne-

vernet kan bidra til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.»

«Stortinget ber regjeringen sikre at det føres tilsyn med at barnevernet ikke bidrar til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles følgende krav ved familiegjenforening av ektefelle: Hver av brudefolkene skal hver for seg erklære på ære og samvittighet at ekteskapet er inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like rett til skilsmisse.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sørge for og eventuelt fremme forslag som sikrer at politiet har nødvendige midler og lovhemler til å prioritere og håndtere saker om negativ sosial kontroll og æreskriminalitet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sikre at det føres tilsyn med koranskoler og andre religiøse fritidsaktiviteter for barn og unge etter skoletid, slik at disse ikke motvirker god integrering.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen sørge for at foreldre som sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal kunne straffeforfølges og fratas omsorgsretten for egne barn.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen sikre at taushetsplikt i barnevernet og andre offentlige virksomheter ikke er til hinder for å avverge at barn sendes til utlandet mot sin vilje.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen utrede hvordan retten til familiegjenforening eventuelt kan og bør begrenses i de tilfeller der den utenlandske personen man søker om familiegjenforening for, kan knyttes til grov kriminell virksomhet.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag om at æreskriminalitet skal regnes som straffeskjerpende, eventuelt innebære en høyere strafferamme eller egne tiltak slik som tap av oppholdstillatelse eller statsborgerskap.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen sørge for tydelige retningslinjer for hvordan skolene skal følge opp elever som er fraværende fra skolen uten gyldig grunn, og hvor det er mistanke om at foreldrene har tatt med barnet til hjemlandet for plassering på skole eller utsetter barnet for andre typer av negativ sosial kontroll.»

Forslag fra Høyre og Venstre:*Forslag 8*

Stortinget ber regjeringen sørge for en opptrapping av antall mangfoldsrådgivere.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 9*

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en endring i straffeloven som sidestiller arrangerte ekteskap med tvangsekteskap.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i straffeloven § 196 fjerde ledd, slik at bestemmelsen ikke bare omfatter barnets forelder, steforelder, fosterforelder eller en annen som har daglig omsorg for barnet, men også omfatter tanter, onkler, besteforeldre, søsken og andre familiemedlemmer.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen sørge for at det innføres en integreringskontrakt for ikke-vestlige innvandrere. En slik kontrakt skal inneholde tydelige krav om at man aksepterer norske lover, regler og verdier, for eksempel knyttet til likestilling, barneoppdragelse, demokrati, rettsstatens prinsipper, ytringsfrihet og religionsfrihet, og at flyktningen deltar i språkopplæring og kommer seg ut i arbeid. Ved brudd på integreringskontrakten skal dette føre til reaksjoner, som f.eks. tap av oppholdstillatelse, økonomiske sanksjoner mv.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at det opprettes minoritetsrådgeving også for barnehager og barneskoler.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen sørge for at i tilfeller der foreldre med midlertidig oppholdstillatelse sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal oppholdstillatelsen til foreldrene kunne trekkes tilbake.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen sørge for at i tilfeller der foreldre med permanent oppholdstillatelse sender barn til et land der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal opptjeningstiden for å oppnå statsborgerskap kunne nullstilles.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at foreldre som sender barn på lengre utenlandsopphold som hemmer integreringen, skal kunne fratas barne-trygden, og at ytelser skal tilbakebetales fra den dagen barna forlot Norge.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at personer som medvirker til grov negativ sosial kontroll, som f.eks. tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og som har midlertidig oppholdstillatelse, som fast hovedregel skal miste oppholdstillatelsen.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen kartlegge tilfeller der barnevernet har bidratt når foreldre har ønsket å sende barn ut av landet. Stortinget ber også regjeringen om å sette en umiddelbar stopp for praksisen med at barnevernet kan bidra til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen sikre at det føres tilsyn med at barnevernet ikke bidrar til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles følgende krav ved familiegjenforening av ektefelle: Hver av brudefolkene skal hver for seg erklære på ære og samvittighet at ekteskapet er inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like rett til skilsmisse.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k:

Dokument 8:114 S (2024–2025) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Himanshu Gulati og Erlend Wiborg om æreskultur og æreskriminalitet – vedtas ikke.

Oslo, i justiskomiteen, den 20. mai 2025

Helge André Njåstad

leder

Marte Eide Klovning

ordfører

**DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENT**

Statsråden

Justiskomiteen, Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref
TH/tfo

Vår ref
25/1012-

Dato
25. mars 2025

Svar på representantforslag 114 S (2024-2025) om æreskultur og æreskriminalitet

Innledning

Jeg viser til brev fra Justiskomiteén av 7. mars til statsråd Astrid Aas Hansen. Brevet er oversendt meg for besvarelse.

Justiskomiteén ber om departementets uttalelse i forbindelse med behandling av representantforslag 8:114 S (2024-2025) fra stortingsrepresentantene Silje Hjemdal, Sylvi Listhaug, Helge André Njåstad, Himanshu Gulati og Erlend Wiborg om æreskultur og æreskriminalitet.

Jeg viser også til mitt svar datert 20. mars 2024 til Dokument 8:96 S (2023–2024) om konkrete forslag mot æreskriminalitet. Flere av forslagene i herværende representantforslag (8:114 S (2024-2025)) samsvarer med forslagene fremmet for et år siden. Der det ikke er endringer i politikken har jeg hovedsakelig svart det samme som jeg gjorde den gangen.

Regjeringens politikk

Alle skal leve frie liv i Norge. Frihet fra tvang, negativ sosial kontroll og trusler er en av de viktigste prioriteringene for Arbeiderpartiregjeringen. Det finnes ingen kompromisser på vår frihet. Denne våren vil regjeringen derfor legge frem en ny handlingsplan mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold for å styrke innsatsen ytterligere og for å legge bedre til rette for at flere kan bestemme over eget liv.

Negativ sosial kontroll og æresmotivert vold er et problem som ikke burde eksistert i Norge. Ingen av våre barn og unge skal utsettes for dette. Alle som bor i Norge har rett til å oppleve trygghet i hverdagen.

Regjeringen har iverksatt flere tiltak her og nå, men vi har også en bred og langsiktig tilnærming. Vi vil prioritere integreringstiltak og voldsforebygging, samtidig som vi må sikre at alle instanser i samfunnet har kunnskap om temaet og at usatte kan få tilbud om hjelp. Barn som utsettes for æresmotivert kriminalitet skal bli møtt av ansatte i tjenesteapparatet som har kompetanse til å avdekke, avverge og følge opp. Det gjelder blant annet skole, helsetjenester, barnevern og politi.

Alle som jobber med barn og unge har et ansvar for å melde fra til barneverntjenesten eller politiet ved bekymring om vold og overgrep. Bekymring for at barn utsettes, eller står i fare for å utsettes, for æresmotivert vold, tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse utløser meldeplikt. Alle har også en plikt til å avverge alvorlige lovbrudd. Når barn utsettes for alvorlig æresmotivert kriminalitet og situasjonen er akutt og farlig, må politiet kontaktes.

Vi som myndigheter har et ansvar. Men det ligger også et stort ansvar på de foreldrene og familiemedlemmene som utøver negativ sosial kontroll og æresmotivert vold mot barn og unge. Foreldre eller familie som fratar barn og unge den friheten de skal ha må i større grad bli ansvarliggjort.

I juni 2024 mottok jeg, på vegne av regjeringen, utredningen fra lovutvalget om negativ sosial kontroll, NOU 2024: 13 Lov og frihet. Utvalget har vurdert om lovgivingen gir personer som er utsatt for negativ sosial kontroll, æresmotivert vold mv. et godt nok rettsvern, eller om det er behov for endringer i regelverket. Utredningen inneholder viktige avklaringer og konkrete lovforslag som skal bidra til å styrke rettsvernet for barn, unge og voksne som blir utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Den utgjør et viktig bidrag i arbeidet med å sikre at alle i Norge kan leve frie liv, uten å bli utsatt for negativ sosial kontroll, vold eller tvang. Utredningen har vært på offentlig høring og fått generelt bred støtte. Forslagene er i ferd med å bli behandlet, både i mitt eget departement og i samarbeid med de andre særlig berørte departementene. Oppfølging av forslagene i NOU 2024: 13 vil også være en sentral del av den nye handlingsplanen mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold.

Det er viktig for regjeringen å gjøre mer for å forebygge og bekjempe negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Lovutvalget har blant annet foreslått en tiltakspakke for dem som blir utsatt for, eller står i fare for å bli utsatt for, et ufrivillig utenlandsopphold. Min reise til Somalia i fjor høst var med på å bekrefte at det er vanskelig å hjelpe barn i det øyeblikket de er ute av Norge. Vi må gjøre mer for å forhindre at barn og ungdom sendes ut av landet, eller holdes tilbake i utlandet, mot sin vilje.

Forslagene

Forslagsstillerne presenterer 18 tiltak mot æreskultur og æreskriminalitet. Forslagene berører flere statsråders ansvarsområder. Som følge av mitt departements koordineringsansvar på feltet, besvarer jeg forslagene samlet, på bakgrunn av innspill fra berørte departementer.

1. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endring i straffeloven som sidestiller arrangerte ekteskap med tvangsekteskap.

Jeg viser til mitt brev datert 20. mars 2024 med merknader til Dokument 8:96 S (2023–2024). Som nevnt i brevet innebærer et arrangert ekteskap at andre enn dem som gifter seg, aktivt bidrar til at ekteskapet kommer i stand, typisk ved å ha en sentral rolle i valget av ektefelle, se merknadene til forslag 1. Justis- og beredskapsdepartementet informerer om at så lenge partene har en reell mulighet til å si nei, må det likevel anses som en frivillig ekteskapsinngåelse. Et arrangert ekteskap går først over til å være et tvangsekteskap når én eller begge parter utsettes for utilbørlig press eller på andre måter tvinges til å inngå ekteskapet. Jeg er enig med representantene i at det finnes glidende overganger mellom arrangerte ekteskap og tvangsekteskap. Det er likevel en grunnleggende forskjell, da frivillig arrangerte ekteskap ikke krenker individets alminnelige handlefrihet.

Å kriminalisere arrangerte ekteskap, der begge parter handler av fri vilje, strider mot grunnleggende prinsipper for kriminalisering og vil også kunne bryte med Grunnloven § 102 om retten til respekt for privat- og familieliv og Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) artikkel 8 om rett til privat- og familieliv og artikkel 12 om rett til å gifte seg.

Lovutvalget om negativ sosial kontroll mv. foreslår flere lovendringer og andre tiltak for å bekjempe tvangsekteskap. Regjeringen er i gang med å vurdere forslagene og høringsinnspillene grundig.

2. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om endringer i straffeloven § 196 fjerde ledd slik at bestemmelsen ikke bare omfatter barnets forelder, steforelder, fosterforelder eller en annen som har daglig omsorg for barnet, men også omfatter tanter, onkler, besteforeldre, søsken og andre familiemedlemmer.

Jeg viser til brev 20. mars 2024 med merknader til Dokument 8:96 S (2023–2024). Som nevnt der er jeg enig med forlagsstillerne i at alle i samfunnet har et ansvar for å bidra til at barn og andre sårbare grupper er trygge, og at ofre for kjønnslemlestelse er særlig sårbare og forsvarsløse, se merknadene til forslag 2. Avvergingsplikten i straffeloven § 196 er, etter min mening, ett av flere egnede tiltak for å sikre et vern mot kjønnslemlestelse.

Justis- og beredskapsdepartementet informerer om at det i vurderingen av avvergingspliktens nærmere rekkevidde kan oppstå vanskelige avveininger mellom hensynet til den som skal vernes mot en straffbar handling og hensynet til den som pålegges en avvergingsplikt. Straffeloven § 196 tredje ledd bokstav b er ment å beskytte den som pålegges en avvergingsplikt mot å risikere siktelse, tiltale eller fare for liv, helse eller velferd for seg selv

eller nærstående. Etter § 196 fjerde ledd kan foreldre, steforeldre, fosterforeldre og andre som har daglig omsorg for barnet likevel straffes for ikke å avverge en rekke straffbare handlinger mot mindreårige barn – selv i tilfeller der de ikke kan oppfylle plikten uten å risikere siktelse, tiltale eller fare for liv, helse eller velferd for seg selv eller nærstående. Fjerde ledd ble tilføyd etter et initiativ fra justiskomiteen, som begrunnet forslaget med at barns nærstående bør ha en plikt til å varsle barnevernet eller politiet om overgrep mot et barn de har omsorg for, og at det kunne være støtende å la hensynet til gjerningspersonen gå foran hensynet til offeret, jf. Innst. 41 L (2020–2021), side 5. Å utvide av personkretsen i § 196 fjerde ledd ville kreve en grundig vurdering.

Lovutvalget om negativ sosial kontroll mv. legger til grunn at bevisutfordringer er hovedgrunnen til at kjønnslemlestelse ikke straffefølges i større grad. Utvalget foreslår flere lovendringer og andre tiltak som vil kunne bidra til å forebygge kjønnslemlestelse. Blant annet foreslår utvalget nye regler om utreiseforbud i barnevernsloven og straff for den som tar en mindreårig ut av landet i strid med vedtak om utreiseforbud. Regjeringen er, som nevnt, i ferd med å vurdere forslagene og høringsinnspillene.

3. Stortinget ber regjeringen sørge for at det innføres en integreringskontrakt for ikke-vestlige innvandrere. En slik kontrakt skal inneholde tydelige krav om at man aksepterer norske lover, regler og verdier for eksempel knyttet til likestilling, barneoppdragelse, demokrati, rettsstatens prinsipper, ytringsfrihet og religionsfrihet, at flyktningen deltar i språkopplæring og kommer seg ut i arbeid. Ved brudd på integreringskontrakten skal dette føre til reaksjoner, som f.eks. tap av oppholdstillatelse, økonomiske sanksjoner mv.

Jeg viser til mitt svar 20. mars 2024 med merknader til Dokument 8:96 S (2023–2024), forslag nr. 3. Det er en rekke ulike oppfatninger av hva som for eksempel er god barneoppdragelse og vi har alle litt ulike verdisyn. Når det er sagt, er det viktig for meg å understreke at norsk lov gjelder for alle som bor i Norge og vi skal kunne forvente at grunnleggende norske verdier følges.

Det er et overordnet mål at nyankomne innvandrere blir integrert i det norske samfunnet og blir økonomisk selvstendige så raskt som mulig. For å kunne få en varig tilknytning til arbeidslivet, er gode norskkunnskaper, kunnskap om norsk samfunnsliv og formelle kvalifikasjoner viktig. Det innebærer også at vi, som myndigheter, tar ansvar for å tilby kvalifisering, norskopplæring og andre tiltak som bedrer integreringen. Jeg viser også til stortingsmeldingen om integrering, *Stille krav og stille opp*, som ble behandlet av Stortinget i fjor.

Nyankomne flyktninger og innvandrere kan være særlig utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, noe som kan motvirke muligheten til integrering. Dette kan skyldes ulike forhold, som blant annet begrenset nettverk, manglende kjennskap til rettigheter, språkbarrierer og vanskeligheter med å komme i arbeid. Lav tillit til offentlige myndigheter kan også gjøre det vanskelig å søke hjelp.

Det følger av integreringsloven at kommunen og deltakere i introduksjonsprogrammet skal inngå en integreringskontrakt. Integreringskontrakten skal angi overordnede og gjensidige forpliktelser for kommunen og for deltakeren knyttet til introduksjonsprogrammet. Deltakere i introduksjonsprogram er blant annet flyktninger og deres familiemedlemmer. Integreringskontrakten er begrunnet i at integrering er en toveisprosess hvor kommunen skal sørge for et individuelt tilpasset tilbud, og den enkelte innvandrers må stille opp med egeninnsats for å nå sine mål. Kontrakten er et virkemiddel som synliggjør forpliktelsene i integreringsloven.

Brudd på forpliktelsene i integreringsloven kan blant annet medføre stans av introduksjonsprogrammet, redusert introduksjonsstønads eller krav om tilbakebetaling av introduksjonsstønads. Dette følger av loven. Både for å få innvilget permanent oppholdstillatelse og for å få innvilget statsborgerskap, er det krav om å dokumentere norskkunnskaper og kunnskap om samfunnet. Manglende oppfyllelse av plikten til å delta i opplæring i norsk og samfunnskunnskap etter integreringsloven, kan dermed medføre at den enkelte ikke oppfyller vilkårene.

4. Stortinget ber regjeringen sørge for og eventuelt fremme forslag som sikrer at politiet har nødvendige midler og lovhjemler til å prioritere og håndtere saker om negativ sosial kontroll og æreskriminalitet.

Jeg viser til mitt svar 20. mars 2024 med merknader til Dokument 8:96 S (2023–2024), forslag nr. 4. Det er viktig for Arbeiderpartiregjeringen å gjøre mer for å forebygge og bekjempe negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Vi har alt iverksatt flere tiltak for å styrke innsatsen, men vi har også en bred og langsiktig tilnærming.

Justis- og beredskapsdepartementet viser til at det er behov for begrepsavklaringer og klargjøring av lovgivning for å sikre en effektiv politiinnsats på feltet. Lovutvalgets utredning, NOU 2024:13 Lov og frihet, inneholder viktige avklaringer og forslag som skal bidra til å styrke rettsvernet for barn, unge og voksne som er, eller som står i fare for å bli, utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Utvalget foreslår blant annet nye regler om æresmotivert vold. Regjeringen vurderer forslagene i lys av høringsinnspillene.

5. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at det opprettes minoritetsrådgiving også for barnehager og barneskoler.

Mangfoldsrådgivere er én av flere hjelpetjenester for barn og unge som blir utsatt for negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, eller som står i fare for å bli utsatt for dette. Det er 69 mangfoldsrådgivere på ungdomsskoler og videregående skoler i hele landet, i tillegg til på utvalgte voksenopplæringssentre. Regjeringen har styrket mangfoldsrådgiverordningen med seks nye stillinger i 2024 og fire nye stillinger i 2025.

Regjeringen jobber kontinuerlig med å forbedre de særskilte tjenestene mot negativ sosial kontroll og æresmotivert vold, herunder ordningen med mangfoldsrådgivere. Vi skal nå blant annet se på hvordan arbeidet rettet mot foreldre kan styrkes og hvordan vi kan legge til rette for at mangfoldsrådgivere jobber bedre på tvers av skoler.

Per i dag har vi ikke lagt opp til at mangfoldsrådgivere skal være til stede på barneskoler og i barnehager. Men voksne som jobber med barn og unge skal vite hvordan de skal avdekke og avverge saker som gjelder negativ sosial kontroll og æresmotivert vold. Det gjelder lærere og andre ansatte både i barnehager og på alle skoletrinn, helsearbeidere og andre som er i kontakt med barn.

Regjeringen har blant annet styrket det nasjonale, tverretatlige Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold med flere stillinger. De har en viktig rolle i å gi kompetanseheving og råd og veiledning i enkeltsaker til ansatte i tjenesteapparatet. Samlet er innsatsen mot negativ sosial kontroll styrket med 23,7 millioner kroner i denne regjeringsperioden.

6. Stortinget ber regjeringen sikre at det føres tilsyn med koranskoler og andre religiøse fritidsaktiviteter for barn og unge etter skoletid, slik at disse ikke motvirker god integrering.

Tilbud til barn og unge etter skoletid er bare underlagt offentlig tilsyn når det er omfattet av kommunenes opplæringstilbud (SFO, leksehjelp og kulturskole). Barn og foreldre avgjør sammen deltakelse i fritidsaktiviteter. Foreldre har rett til å oppdra barna i samsvar med deres religion eller livssyn. Samtidig skal både barns og foreldres religionsfrihet bli ivaretatt.

Barne- og familiedepartementet viser til at alle registrerte tros- og livssynssamfunn skal rapportere om virksomheten og aktiviteter, inkludert tilbud til barn og unge. Statsforvalteren kan også kreve rapportering om særlige forhold, for eksempel barns rettigheter. Gjeldende lovgivning stiller krav til tros- og livssynssamfunnene når det gjelder tilbud til barn og unge. Dette er krav som ikke stilles til andre organisasjoner.

Trossamfunnsloven inneholder tydelige krav og forventninger til samfunnene. Samfunnene kan, etter loven, nektes tilskudd om de «utøver vold eller tvang, fremsetter trusler, krenker barns rettigheter, bryter lovbestemte diskrimineringsforbud eller på andre måter alvorlig krenker andres rettigheter og friheter». Hatefulle ytringer, oppfordring til vold i nære relasjoner, vold mot barn eller kjønnslemlestelse kan rammes av disse bestemmelsene. Det samme kan oppfordring til terror eller finansiering av terror. Tros- og livssynssamfunn som tar imot bidrag fra stater som ikke respekterer tros- og livssynsfriheten kan bli nektet tilskudd.

Stortinget har vedtatt endringer i trossamfunnsloven (Innst. 111 L (2024-2025), Prop. 116 L (2023-2024)) som innebærer at tros- og livssynssamfunnene må bekrefte at de vil arbeide for 40 prosent representasjon av hvert kjønn i styrende organ. I proposisjonen ble det også lagt fram en rekke tiltak for å legge til rette for bedre dialog mellom samfunnene og

myndighetene, men også informasjons- og opplæringstiltak om aktuelle tema, der negativ sosial kontroll, barns rettigheter, vold i nære relasjoner og ekstremisme inngår.

Utover kravene som følger av trossamfunnsloven, mener regjeringen at det ikke skal innføres ytterligere krav eller tilsyn med fritidsaktiviteter for barn og unge som omfatter religiøs undervisning.

7. Stortinget ber regjeringen sørge for at foreldre som sender barn til utlandet der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal kunne straffeforfølges og fratas omsorgsretten for egne barn.

Barne- og familiedepartementet viser til at barneverns- og helsenemnda i dag kan frata foreldrene omsorgsansvaret for barnet sitt hvis de utsetter barnet for alvorlig omsorgssvikt, jf. barnevernsloven § 5-1. Alvorlige forhold som negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse og vold anses som en form for alvorlig omsorgssvikt, og omfattes derfor av regelen. Jeg er likevel enig i at det er behov for ytterligere tiltak for å styrke rettssikkerheten til barn som risikerer, eller som utsettes for, slike forhold.

Det er svært vanskelig for norske myndigheter å hjelpe barn når de først har reist ut av Norge. Jeg mener at vi derfor må gjøre mer for å forhindre at barn sendes på skadelige utenlandsopphold. Lovutvalget om negativ sosial kontroll mv. har utredet de samlede juridiske problemstillingene i bl.a. saker som gjelder ufrivillige utenlandsopphold for å avklare om regelverket vårt gir et godt nok rettslig vern.

I NOU 2024: 13 «Lov og frihet» foreslår utvalget en tiltakspakke mot ufrivillige og skadelige utenlandsopphold. Blant annet foreslår utvalget nye regler om utreiseforbud i barnevernsloven og straff for den som tar en mindreårig ut av landet i strid med vedtak om utreiseforbud. Utvalget foreslår også en ny bestemmelse i straffeloven som direkte rammer den som sender, tar med eller etterlater et barn som vedkommende har foreldreansvar for i utlandet, dersom utenlandsoppholdet setter barnets liv eller helse i alvorlig fare eller medfører alvorlig fare for at barnet utsettes for nærmere angitte straffbare handlinger, inkludert tvangsekteskap, vold og kjønnslemlestelse. Regjeringen vil vurdere forslaget i lys av høringsinnspillene.

8. Stortinget ber regjeringen sørge for at i tilfeller der foreldre med midlertidig oppholdstillatelse sender barn til utlandet der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal oppholdstillatelsen til foreldrene kunne trekkes tilbake.

Jeg viser til svar som ble gitt på forslag nr. 9 i Dokument 8:96 S (2023–2024). Justis- og beredskapsdepartementet informerer om at utlendinger som begår straffbare handlinger kan utvises, og de vil da miste sin oppholdstillatelse. Det må imidlertid alltid foretas en forholdsmessighetsvurdering, hvor hensynet til både utlendingen selv og dennes nærmeste familiemedlemmer tillegges vekt. Dette følger av våre menneskerettslige forpliktelser.

9. Stortinget ber regjeringen sørge for at i tilfeller der foreldre med permanent oppholdstillatelse sender barn til utlandet der de risikerer negativ sosial kontroll, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, vold og lignende, skal opptjeningstiden for å oppnå statsborgerskap kunne nullstilles.

Jeg viser til svar som ble gitt på forslag nr. 10 i Dokument 8:96 S (2023–2024). Ufrivillige utenlandsopphold skal ikke skje. Og jeg mener at vi som samfunn må sette inn flere tiltak for å forhindre dette. Motivene bak slike opphold varierer. Det kan blant annet handle om et ønske om å styrke barnas tilhørighet til foreldrenes kultur og at de skal gå på skole i utlandet. Det kan også handle om å forhindre «fornorsking», eller å få en ungdom ut av et dårlig miljø med rusmiddelbruk og kriminalitet. Noen opplever også å bli utsatt for vold, frihetsberøvelse, tvangsekteskap og kjønnslemlestelse.

En person som søker om norsk statsborgerskap må ikke ha blitt ilagt straff eller strafferettslig særreaksjon, jf. statsborgerloven § 7. Hvis søkeren er ilagt straff eller strafferettslig særreaksjon må vedkommende ha utholdt en karenstid (sperretid) før statsborgerskap kan innvilges, jf. statsborgerloven § 9.

Alle former for straff, uavhengig av om straffen gis ved forelegg, ved betinget eller ubetinget fengsel eller ved forvaring, kan få betydning for retten til statsborgerskap, men det skal settes strek over rent bagatellmessige reaksjoner. Karenstidens lengde er avhengig av den ilagte reaksjonen. Det er bare straffbare handlinger som utlendingen faktisk er ilagt straff for, som inngår i vurderingen. Dersom personen som søker er under etterforskning, kan ikke personen innvilges statsborgerskap før straffesaken er avgjort, og prosessen må derfor utsettes. Straffbare forhold begått i utlandet før og etter ankomst til landet omfattes, men forholdet må være straffbart i Norge, og det må være ilagt straff eller en annen reaksjon for forholdet.

Statsborgerloven identifiserer mange ulike søkergrupper ved beregning av oppholdstid. Det kan variere hvilke perioder man kan regne oppholdstiden fra etter de ulike unntakene. Forslaget om at opphold i en eller flere søknadsperioder skulle kunne nullstilles, vil medføre kompliserte, detaljerte og lite brukervennlige regler for beregning av oppholdstid. Bestemmelsene om karenstid i statsborgerregelverket kan imidlertid komme til anvendelse i de tilfeller som beskrives i forslaget, forutsatt at søkeren ilegges straff eller strafferettslig særreaksjon for forholdet. Regler om karenstid sikrer forutsigbarhet, ivaretar rettssikkerhet og innebærer at betydningen av straffbare forhold tillegges vekt for retten til norsk statsborgerskap.

10. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at foreldre som sender barn på lengre utenlandsopphold som hemmer integreringen, skal kunne fratas barnetrygden, og at ytelser skal tilbakebetales fra den dagen barna forlot Norge.

Jeg viser til svar som ble gitt på forslag nr. 11 i Dokument 8:96 S (2023–2024). Det har i flere omganger blitt gjort innstramninger i regelverket når det gjelder utbetaling av barnetrygd ved lengre utenlandsopphold. Barne- og familiedepartementet informerer om at dagens regelverk for barnetrygd oppstiller vilkår om bosetting i riket, jf. barnetrygdloven § 4. For å ha rett på barnetrygd må barnet og den barnet bor fast hos ha lovlig opphold i Norge. Barnetrygdloven § 4 tredje ledd regulerer rett på barnetrygd ved utenlandsopphold.

Etter dagens regler skal retten til barnetrygd falle bort ved følgende to tilfeller av utenlandsopphold:

- 1) Dersom barnet oppholder seg i utlandet i mer enn 3 måneder sammenhengende regnes ikke barnet som bosatt i Norge. Da faller retten til barnetrygd bort.
- 2) Dersom barnet oppholder seg i utlandet mer enn 6 måneder per år i to/eller flere påfølgende år, vil ikke barnet regnes som bosatt i Norge. Da faller retten til barnetrygd bort.

Punkt 1) tar høyde for et lengre sammenhengende opphold i utlandet, mens punkt 2) tar høyde for at barnet oppholder seg i utlandet i kortere, men hyppigere perioder (som til sammen og over tid gir langvarige utenlandsopphold). Grensen på tre måneder etter punkt 1) ble innstrammet fra seks måneder i 2016, på bakgrunn av Prop. 63 L (2015- 2016).

Det er en forutsetning for at barnetrygden skal falle bort at det er kjent at barnet ikke befinner seg i Norge. Ved kortere utenlandsopphold er dette vanskeligere å identifisere, dersom det ikke meldes flytting. Retten til å få barnetrygden tilbake ved bortfall vil avhenge av om man oppfyller vilkårene for bosetting i riket etter barnetrygdloven § 4. Etter første ledd er det krav om at barnet «skal oppholde seg i riket i mer enn 12 måneder» og etter andre ledd er det krav om at «barnet og den barnet bor fast hos har lovlig opphold i Norge».

Ved en eventuell oppfølging av representantforslaget kunne man vurdert enten (i) å redusere grensen for utenlandsopphold i barnetrygdloven § 4, eller (ii) innføre et mer skjønnsmessig forbud mot «utenlandsopphold som hemmer integreringen». Det er nødvendig å utrede videre om det er grunnlag for slik innstramming. Hensynet til barnets beste må være et grunnleggende hensyn ved eventuelle innstramninger, jf. Grunnloven § 104 andre ledd og barnekonvensjonen.

Ved punkt (i) om en reduksjon av grensen på tre måneder, må det også vurderes om en innstramming er i tråd med barnets rett til økonomisk trygghet og hjelp etter Grunnloven § 104 tredje ledd andre punktum og FNs barnekonvensjon artikkel 26 og 27. Det må vurderes om en innstramming er innenfor statens handlefrihet under barnekonvensjonen samt om innstramming er innenfor EØS-avtalen og trygdeforordningen.

Ved punkt (ii) om et skjønnsmessig forbud mot utenlandsopphold som hemmer integrering, vil de samme hensyn som etter punkt (i) vurderes. I tillegg må det utredes om det er mulig å stille opp et slikt vilkår uten at det er i strid med diskrimineringsvernet etter Grunnloven § 98 og likestillings- og diskrimineringsloven, samt menneskerettslige forpliktelser om vern mot

diskriminering. Regelverket for barnetrygd er i liten grad preget av skjønnsmessige vurderinger. Det vil også måtte utredes om og hvordan Arbeids- og velferdsetaten (NAV) kan håndheve et skjønnsmessig forbud.

Ved utenlandsopphold i strid med barnetrygdloven § 4 kan utbetalt barnetrygd tilbakekreves. Regelverk om tilbakekreving følger av barnetrygdloven § 13. Det må utredes om det må og kan innføres en særregel ved håndheving av et skjønnsmessig forbud mot utenlandsopphold, eller om nåværende tilbakekreavingsregel må justeres. Dersom det skal vurderes å stanse utbetaling av andre ytelser enn barnetrygden, må dette også utredes.

11. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at personer som medvirker til grov negativ sosial kontroll, som f.eks. tvangsekteskap og kjønnslemlestelse, og som har midlertidig oppholdstillatelse, som fast hovedregel skal miste oppholdstillatelsen.

Jeg viser til svar på forslag nr. 8 ovenfor.

12. Stortinget ber regjeringen kartlegge tilfeller der barnevernet har bidratt når foreldre har ønsket å sende barn ut av landet. Stortinget ber også regjeringen om å sette en umiddelbar stopp for praksisen med at barnevernet kan bidra til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.

Jeg viser til svar som ble gitt på forslag nr. 13 i Dokument 8:96 S (2023–2024). Barne- og familiedepartementet informerer om barnets beste er det grunnleggende hensynet i alt arbeidet til barnevernet. Å bidra til reiser til, og opphold i, land der barn kan bli utsatt for tvang og vold, er ikke i tråd med barnets beste og barnevernsloven.

Barnevernstjenestens arbeid i alle faser av en sak skal være forsvarlig. Det er viktig at det er åpenhet og refleksjon rundt hvilke tiltak som benyttes, både på nasjonalt og kommunalt nivå. Det kan være hensiktsmessig at kommunestyrene vurderer om det er grunn til å ta opp problemstillingen i sin årlige gjennomgang av barnevernstjenesten i kommunene. Det kan også være aktuelt å be Statsforvalteren ta opp problematikken med kommunene og, basert på eksisterende kunnskap, vurdere om det er formålstjenlig med ytterligere kartlegging.

Regjeringen arbeider for en trygg barndom for alle barn og unge. Opptrappingsplan mot vold og overgrep mot barn og vold i nære relasjoner (2024–2028) ble lagt frem i desember 2023 (Prop. 36 S (2023–2024)). Opptrappingsplanen behandles nå i Stortinget.

Saken det refereres til i representantforslaget er ca. 15 år gammel, og det er innført en rekke tiltak siden den gang. I 2016 ratifiserte Norge Haagkonvensjonen av 1996, og det ble gjort endringer i barnevernsloven som gjelder for barn som har vanlig bosted i Norge, men som befinner seg i utlandet.

Sentralmyndigheten for konvensjonen bistår også i saker som gjelder barnevern utenfor konvensjonssamarbeidet, og veileder barnevernstjenestene i saker om barn i utlandet. I

tillegg har Kompetanseteamet mot negativ sosial kontroll og æresrelatert vold, siden oppstarten i 2004, veiledet i saker som gjelder ufrivillig opphold i utlandet. Bufdirs «Retningslinjer til barneverntjenestene om barn som etterlates i utlandet» er utarbeidet i samråd med relevante sektorer, og i Bufdirs podkast Buffer finner en “Går det galt i sommer?” om ufrivillige utenlandsopphold. Bufdir kommuniserer også direkte med barn og unge gjennom nettsiden ung.no.

Videre har Bufdir i sitt nyhetsbrev for desember 2024 klargjort at barnevernstjenestene ikke skal finansiere utenlandsopphold gjennom følgende tekst: «Barnevernstjenesten skal ikke dekke kostnader for ufrivillige utenlandsopphold, selv om det kan være til barnets beste». Dette vil også bli tatt inn i beredskapsbrevet som departementene sender til kommunene i forkant av sommerferien. Og til slutt har barne- og familieministeren anmodet spesialutsendingene for integreringssaker ved utenriksstasjonene om å innrapportere saker de blir kjent med der barnevernet har betalt for utenlandsreiser.

En eventuell kartlegging av barnevernstjenestenes praksis må være hensiktsmessig og formålstjenlig. Ettersom det å bidra til at barn blir sendt til land der de kan utsettes for vold og overgrep vil være et brudd med loven og barnevernets grunnleggende etikk, må vi forutsette at dette er en praksis som verken kan eller skal forekomme.

13. Stortinget ber regjeringen sikre at det føres tilsyn med at barnevernet ikke bidrar til at barn sendes til utlandet mot sin vilje.

Barne- og familiedepartementet viser til at Statens helsetilsyn og statsforvalteren har ansvar for å føre tilsyn med at kommunene oppfyller sine lovpålagte oppgaver etter barnevernsloven. Dette innebærer blant annet at statsforvalteren fører tilsyn med om kommunene følger opp bekymringsmeldinger, gjennomfører undersøkelser og om kommunene yter forsvarlige tjenester og tiltak etter barnevernsloven.

Hvis statsforvalteren mottar en henvendelse om at en barnevernstjeneste ikke beskytter barn mot å bli utsatt for ulike former for omsorgssvikt, vil statsforvalteren vurdere behovet for videre tilsynsmessig oppfølging. Dette gjelder både barnevernstjenestens oppfølging av en familie der et barn er sendt på et skadelig utenlandsopphold og tilfeller der barnevernstjenesten selv kan ha bidratt til utenlandsopphold som er skadelig for barnet.

14. Stortinget ber regjeringen sikre at taushetsplikt i barnevernet og andre offentlige virksomheter ikke er til hinder for å avverge at barn sendes til utlandet mot sin vilje.

Barne- og familiedepartementet viser til at taushetsplikten ikke er til hinder for at barnevernstjenesten samarbeider med, og gir opplysninger til, andre myndigheter når det er nødvendig for å ivareta barnevernets oppgaver. Barnevernstjenestens hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid. Taushetsplikten er derfor ikke til hinder for

at barnevernstjenesten gir opplysninger til, og samarbeider med, andre myndigheter for å beskytte et barn mot skadelige utenlandsopphold.

Helse- og omsorgsdepartementet viser til at helsepersonell har plikt til å hindre at andre får adgang eller kjennskap til opplysninger om folks legems- eller sykdomsforhold. Det samme gjelder for andre personlige forhold som de får vite om i egenskap av å være helsepersonell. Informasjon om at et barn har oppsøkt helsepersonell er i utgangspunktet taushetsbelagt. Barn under 16 år har som hovedregel ikke rett til å samtykke til å oppheve taushetsplikten (samtykkekompetanse), men barnet har rett til å samtykke alene blant annet når foreldrene ikke er informert om helsehjelpen. Det er unntak fra taushetsplikten når tungtveiende private eller offentlige interesser gjør det rettmessig å gi opplysningene videre, og plikten til å melde fra til barnevernet om forhold som kan føre til tiltak fra barnevernstjenesten gjelder derimot uavhengig av barnets alder.

Helsetjenesten skal først og fremst gi helsehjelp. Når et barn forteller at det er bekymret for at det skal bli sendt til utlandet mot sin vilje, vil helsepersonellets rolle primært være å veilede barnet om hvor det kan henvende seg for å få hjelp. Helsepersonellet kan også vurdere om opplysninger bør og kan gis videre til andre instanser med barnets samtykke eller etter noen av de andre unntakene fra taushetsplikten. Helse- og omsorgsdepartementet kan derfor ikke se at det er behov for ytterligere unntak fra helsepersonells taushetsplikt.

15. Stortinget ber regjeringen sørge for at det stilles følgende krav ved familiegjenforening av ektefelle: Hver av brudefolkene skal hver for seg erklære på ære og samvittighet at ekteskapet er inngått av egen fri vilje, og at de anerkjenner hverandres like rett til skilsmisse.

Jeg viser til anmodningsvedtak nr. 658 (2023-2024) som innholdsmessig fremstår identisk med herværende forslag nr. 15. Anmodningsvedtaket er nå til behandling i Justis- og beredskapsdepartementet. Som omtalt i mitt svar på forslag nr. 14 i sak om Dokument 8:96 S (2023–2024), som var bakgrunnen for nevnte anmodningsvedtak, er det en rekke betenkeligheter ved dette forslaget, bl.a. knyttet til religionsfriheten, EMK art. 8 om retten til respekt for familieliv og FNs barnekonvensjon. Samtidig viser jeg til at lovutvalget, i NOU 2024: 13 «Lov og frihet», har drøftet en rekke tiltak mot tvangsekteskap mv. i utlendingsloven. Regjeringen vil vurdere disse tiltakene sammen med utvalgets øvrige forslag og høringsuttalelser.

16. Stortinget ber regjeringen utrede hvordan retten til familiegjenforening eventuelt kan og bør begrenses i de tilfeller der den utenlandske personen man søker familiegjenforening for kan knyttes til grov kriminell virksomhet.

Det er allerede i dag grunnlag for å vurdere om det skal nektes oppholdstillatelse og ilegges fremtidig innreiseforbud dersom en utlending er ilagt straff i utlandet for et forhold som etter norsk lov kan føre til fengselsstraff.

Justis- og beredskapsdepartementet arbeider for tiden med å vurdere om det er mulig og hensiktsmessig med en nærmere regulering enn i dag av tilfeller hvor det er særlig grunn til å frykte at utlendingen vil begå straffbare handlinger i Norge, selv om vedkommende ikke selv er straffet. Departementet vurderer i denne forbindelse både rekkevidden av de bestemmelsene som allerede finnes og de praktiske og bevismessige utfordringene i tilfeller hvor straff ikke er ilagt. I tilfeller hvor EØS-regelverket kommer til anvendelse, reiser også dette særskilte problemstillinger.

Justis- og beredskapsdepartementet viser for øvrig til at det allerede arbeides med oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak nr. 478 (2024–2025): «Stortinget ber regjeringen sikre at utlendinger som har begått eller som det er grunn til å tro at vil komme til å begå kriminalitet, bortvises eller utvises fra landet raskere.»

17. Stortinget ber regjeringen utrede og fremme forslag til at æreskriminalitet skal regnes som straffeskjerpende, eventuelt innebære høyere strafferamme eller eventuelt innebære egne tiltak slik som tap av oppholdstillatelse eller statsborgerskap.

I NOU 2024: 13 «Lov og frihet» påpeker lovutvalget om negativ sosial kontroll mv. at æresmotiv er tillagt vekt i straffskjerpende retning i nyere rettspraksis. Utvalget viser til flere dommer, bl.a. Høyesteretts dom i HR-2019-440-A, der retten uttalte følgende: «Familiens «ære» og «æresdrap» danner et bakteppe for denne saken. Trusler med en slik bakgrunn må tas på største alvor, og det gjør seg gjeldende sterke allmennpreventive hensyn. I relasjon til straffutmålingen får dette aspektet særlig betydning fordi dette underbygger truslenes alvor og fordi slike trusler ikke er situasjonsbestemte, men vedvarer over tid.»

Lovutvalget forslår at æresmotiv tas med i listen over straffskjerpende momenter i straffeloven § 77. Regjeringen vurderer dette og høringsuttalelsene vi har mottatt nøye.

18. Stortinget ber regjeringen sørge for tydelige retningslinjer for hvordan skolene skal følge opp elever som er fraværende fra skolen uten gyldig grunn, og hvor det er mistanke om at foreldrene har tatt med barnet til hjemlandet for plassering på skole eller utsetter barnet for andre typer av negativ sosial kontroll.

Kunnskapsdepartementet viser til at skolene alt har en lovfestet plikt til å sørge for at elever med fravær blir fulgt opp, jf. opplæringsloven § 10-6. Det er presisert i forarbeidene til bestemmelsen at for å kunne forebygge fravær, vil det ofte være nødvendig å avdekke og følge opp bakgrunnen for fraværet. Dette vil også gjelde i saker hvor fraværet skyldes negativ sosial kontroll. Det er videre tydelig presisert at «Kommunen og fylkeskommunen bør være særleg merksame på elevar som ikkje møter til første skoledag etter sommarferien, og ha rutinar for dette.» Det må derfor forventes at skolene reagerer raskt når elever ikke møter opp på skolen lenger. De undersøkelser eller tiltak som skolene selv kan iverksette ved mistanke om at foreldre har tatt med barn til utlandet, utover å forsøke å kontakte barnet, foreldrene eller andre omsorgspersoner, er uansett begrenset. Ved mistanke om

omsorgssvikt/straffbare forhold må skolene videreformidle sine bekymringer til barnevernet/politiet, som er rette instanser til å overta slike saker.

Utdanningsdirektoratet har utarbeidet en nettressurs som gir veiledning om regelverk og hvor man kan søke hjelp ved bekymring om en elevs situasjon. Kunnskapsdepartementet mener derfor at det ikke er behov for å utvikle et eget sett med retningslinjer for skolene i slike saker.

Med hilsen

Tonje Brenna